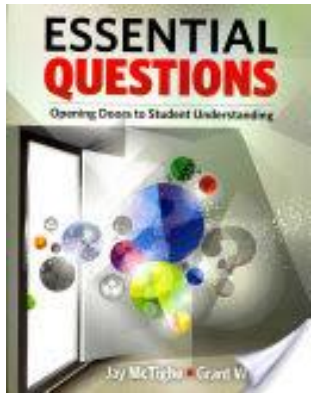

บทปริทัศน์หนังสือ (Book Review)

ศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย*

Siriwan Vanichwatanavorachai

	ชื่อเรื่อง ESSENTIAL QUESTIONS : Opening Doors to Student Understanding (คำถามสำคัญ : ประตูดสู่การเรียนรู้อย่างยั่งยืน) ผู้แต่ง JAY MCTIGHE AND GRANT WIGGINS สำนักพิมพ์ ASCD publications ปีพิมพ์ 2013 จำนวนหน้า 120 หน้า ผู้ปริทัศน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย
---	--

หนังสือแนะนำในครั้งนี้นำเสนอหนังสือชื่อว่า ESSENTIAL QUESTIONS : Opening Doors to Student Understanding, 2013 ผู้เขียน คือ JAY MCTIGHE AND GRANT WIGGINS หลายท่านอาจคุ้นหูกับชื่อผู้แต่ง เพราะมีชื่อเสียงในแวดวงการศึกษาของประเทศไทยเมื่อประมาณ 5-6 ปีที่ผ่านมาในด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Backward Design จากหนังสือเรื่อง Understanding by Design นั้นเองครั้งนี้ผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในแง่ของการใช้คำถามสำคัญ (ESSENTIAL QUESTIONS : EQs) ที่เป็นส่วนสำคัญของการออกแบบการสอนแบบ Backward Design ที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง ผ่านกระบวนการคิดโดยเฉพาะ

การคิดขั้นสูง การใช้คำถามสำคัญนี้สามารถบ่งบอกว่าผู้เรียนมีระดับของความรู้ และทักษะการคิดในระดับใด

หนังสือ ESSENTIAL QUESTIONS Opening Doors to Student Understanding ไม่ได้นำเสนอเฉพาะลักษณะของคำถามสำคัญเท่านั้น ยังแสดงให้เห็นถึงการนำไปใช้ร่วมกับวิธีการสอนแบบต่างๆ อาทิ วิธีสอนแบบสืบเสาะที่ต้องใช้คำถามกระตุ้นผู้เรียนเป็นหลัก เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงความรู้ต่างๆ จากคำถามที่ครูถาม จนกระทั่งเกิดเป็นความรู้ใหม่ขึ้นมา ซึ่งการใช้คำถามสำคัญนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งต้องนำไปใช้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และกระบวนการคิดของผู้เรียน

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ในหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้แบ่งเนื้อหาในการนำเสนอ 7 บท ได้แก่

1) What Make a Questions Essential? ในบทนี้ผู้เขียนนำเสนอให้เห็นถึงลักษณะของคำถามสำคัญ โดยมีแบบฝึกให้ผู้อ่านพิจารณาและแยกข้อคำถามที่เป็นคำถามสำคัญและคำถามทั่วไปซึ่งแบบฝึกจะช่วยให้ผู้อ่านสรุปลักษณะของข้อคำถามที่เรียกว่า “คำถามสำคัญ” ได้ ซึ่งมีลักษณะดังนี้

- เป็นคำถามปลายเปิด
- เป็นคำถามที่ยั่วให้คิด (Thought-provoking) ใช้ความสามารถทางปัญญา โดยให้ผู้เรียนได้สนทนาและอภิปราย
- เป็นคำถามที่ต้องใช้การคิดขั้นสูงหลายประเภทร่วมกัน อาทิ การวิเคราะห์ การอนุมาน การประเมินค่า การตั้งสมมติฐาน ร่วมกันเป็นต้น
- เป็นคำถามที่ชี้ให้เห็นนักเรียนความสำคัญและเชื่อมต่อความรู้ในเนื้อหาที่เรียน หรือเชื่อมโยงไปสู่ความรู้ในศาสตร์ต่างๆ ได้
- เป็นคำถาม ที่ทำให้เกิดคำถามต่อเนื่อง และเกิดการสืบค้นอย่างต่อเนื่อง
- เป็นคำถามที่ต้องการให้นักเรียนนำเสนอข้อมูลและเหตุผล
- เป็นคำถามที่ถามซ้ำได้อย่างต่อเนื่อง

2) Why Use Essential Questions? บทนี้ผู้เขียนได้อธิบายถึงความจำเป็นของใช้คำถามสำคัญ EQs ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่ง EQs เป็นส่วนของการออกแบบการเรียนการสอน Backward Design และเป็นสิ่งสำคัญที่นักพัฒนาหลักสูตรหรือนักการศึกษากำหนดเป็นเป้าหมายที่ต้องการให้ผู้เรียนบรรลุผล เหตุผลที่ต้องนำ EQs มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเป็นดังนี้

- การสืบเสาะความรู้เป็นเป้าหมายหลักของการศึกษา หากนักเรียนสามารถสืบเสาะหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ได้ย่อมนำมาซึ่งความสามารถและการเรียนรู้ที่จะติดตัวผู้เรียนไปตลอดชีวิต

- เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางสติปัญญามากขึ้น

- เพื่อช่วยให้ผู้สอนกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ในแต่ละเนื้อหาได้ชัดเจนและต่อเนื่องสัมพันธ์กันหลายครั้งที่พบว่าครูผู้สอน สอนเนื้อหาทุกเนื้อหาในบทเรียนทำให้ใช้เวลามากในการอธิบาย การใช้ EQs จะช่วยให้ผู้เรียนได้คิด สามารถเข้าใจเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้งและสามารถเชื่อมโยงความรู้กับบทเรียนอื่นๆ ได้ง่ายขึ้น

- เพื่อให้นักเรียนเกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้นจากคำถามสำคัญที่ครูผู้สอนได้ถามไปซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาได้ง่ายยิ่งขึ้น

- เป็นการสนับสนุน และเป็นแบบอย่างของการคิด Metacognition การใช้ EQs นอกจากจะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการคิดขั้นสูงแล้ว กระบวนการคิดดังกล่าวยังจะนำไปสู่การคิดแบบ Metacognition อีกด้วย

- การใช้ EQs ช่วยสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงความรู้ในรายวิชา และเชื่อมโยงความรู้กับเนื้อหาวิชาอื่นๆ ได้

- การใช้ EQs เป็นการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลอย่างมีความหมาย คำตอบที่ได้จากนักเรียนจะสะท้อนความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน ช่วยให้ครูสามารถพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง

3) How Do We Design Essential Questions? ในบทนี้ผู้เขียนได้อธิบายถึงการออกแบบคำถามสำคัญ ซึ่งการนำ EQs ไปใช้ในแต่ละรายวิชา แต่ละ

บทเรียนมีความแตกต่างกัน ผู้สอนจึงต้องพิจารณาความเหมาะสมของการใช้ EQs เพื่อให้สอดคล้องกับรายวิชาและเนื้อหาแต่ละบทเรียน

4) How Do We Use Essential Questions?

การนำ EQs ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ผู้เขียนได้นำเสนอขั้นตอนการนำไปใช้ 4 ขั้นตอนคือ

- การถามคำถาม EQs
- การกระตุ้นผู้เรียนเพื่อให้ตอบคำถาม
- การนำเสนอและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สำรวจมุมมองของตนเอง

- การปิดประเด็นคำถาม ถามนักเรียนถึงข้อค้นพบที่ได้หรือความรู้ใหม่ที่ได้ โดยใช้คำถามเพื่อตรวจสอบความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาหรือกระบวนการที่ผู้เรียนกำลังเรียน

ซึ่งทั้ง 4 ขั้นตอนเป็นเพียงวิธีการที่วางไว้แบบกว้างๆ อาจมีการปรับเปลี่ยนตามสภาพบริบทของห้องเรียน หรือระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนก็ได้ ในบทนี้ผู้เขียนได้นำเสนอรูปแบบการนำ EQs ไปใช้ในหลายรูปแบบ ผู้ที่สนใจที่จะนำไปใช้อาจต้องศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมเพื่อการนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

5) How Do We Address Implementation Challenges and Special Cases?

ในบทนี้เป็นการนำเสนอปัญหาต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นกับผู้สอนหรือผู้เรียน ในการนำ EQs ไปใช้ ซึ่งมีหลากหลายประเด็น อาทิ ความเข้าใจที่ไม่ตรงกันระหว่างครูและนักเรียน ความกังวลใจของนักเรียนในการตอบคำถาม หรือการที่ครูผู้สอนให้ความสำคัญกับเนื้อหามากเกินไป ฯลฯ ทั้งนี้ผู้เขียนได้มีข้อเสนอแนะในประเด็นต่างๆ เช่น หากครูและนักเรียนเข้าใจไม่ตรงกันในประเด็นใดให้ตรวจสอบเป้าหมาย (จุดประสงค์การเรียนรู้) อีกครั้งและทำความเข้าใจ

ในเป้าหมายนั้นใหม่ เป็นต้น ทั้งนี้ผู้เขียนได้พยายามอธิบายถึงการนำ EQs ว่า ให้คำนึงถึงเป้าหมายหลักของบทเรียนนั้น (Learning Outcome) หากเข้าใจเป้าหมายหลักของบทเรียนนั้นๆ ก็จะช่วยให้ครูและนักเรียนก้าวผ่านปัญหาและอุปสรรคไปได้

6) How Do We Establish a Culture of Inquiry in Classrooms?

การสร้างวัฒนธรรมการถามในห้องเรียน กิจกรรมในห้องเรียนที่สำคัญคือการใช้คำถามเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการคิด ใช้การสืบเสาะความรู้ อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้เขียนได้นำเสนอองค์ประกอบสำคัญที่มาสสนับสนุนการสร้างวัฒนธรรมการถาม และการสืบเสาะความรู้ในห้องเรียน ดังนี้

- ลักษณะของเป้าหมายการเรียนรู้ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องเกิดจากการสืบค้นและสืบเสาะ และนำไปเชื่อมโยงกับความรู้อย่างต่างๆ

- ความชัดเจนของการแสดงพฤติกรรมในการถาม - ตอบ ต้องมีความชัดเจน ซึ่งผู้เรียนส่วนใหญ่ต้องการมีส่วนร่วมในการกิจกรรมการเรียนการสอน หากผู้สอนสามารถใช้คำถามร่วมกับการแสดงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการให้ความสำคัญกับผู้เรียนและคำตอบที่ผู้เรียนที่แสดงออกมา

- การสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้โดยใช้คำถามและการเรียนรู้แบบสืบเสาะการสร้างบรรยากาศและสภาพห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น การจัดมุมห้องเรียนตามหน่วย/เรื่องที่สอน เพื่อเป็นแหล่งในการสืบค้นและหาคำตอบ เป็นต้น

- การใช้พื้นที่ อุปกรณ์และสื่อต่างๆ เนื่องจากการใช้ EQs จำเป็นต้องมีพื้นที่เพียงพอสำหรับกิจกรรมต่างๆ หรือบางครั้งอาจต้องใช้สื่อทางกายภาพอื่นๆ เพื่อให้ให้นักเรียนได้สืบเสาะและเรียนรู้

- การใช้ระยะเวลาทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีเวลาสำหรับการคิดหาคำตอบและการสืบเสาะข้อมูลต่างๆ

- ตำรา หนังสือและสื่อการเรียนรู้ประเภทต่างๆ ที่เพียงพอ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้สืบค้นและต่อยอดการเรียนรู้

- การประเมินผลเพื่อสะท้อนผลคำตอบของผู้เรียน

7) How Do We Use Essential Questions Beyond the Classroom? การนำ EQs ไปใช้ในการเรียนการสอนในห้องเรียนแล้ว จำเป็นต้องนำไปใช้นอกเหนือจากห้องเรียนด้วยเพื่อสร้างวัฒนธรรมและบรรยากาศการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้เขียนได้แนะนำไว้หลายประการดังนี้

- การนำ EQs ไปใช้กับเพื่อน ครูและผู้ร่วมงาน ซึ่งการนำ EQs ไปใช้ในการทำงาน ทั้งงานด้านวิชาการ การออกแบบหลักสูตร การออกแบบการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การพัฒนาวิชาชีพ นโยบาย ฯลฯ ซึ่งจะช่วยทำให้การทำงานประสบผลสำเร็จ โดยผู้เขียนใช้คำว่า “Walk to Talk”

- การนำ EQs ไปใช้กับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Communities) เพื่อร่วมมือกันในการเรียนรู้ ค้นคว้า และพัฒนาวิชาชีพของตนเอง ซึ่งอาจนำไปใช้ในประเด็นของการวิเคราะห์เพื่อนร่วมงาน การวิเคราะห์ภาระงานให้กับผู้เรียน การทำวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

Jay Mc Tighe and Grant Wiggins. (2013). **Essential Questions :Opening Doors to Student Understanding.** New York, ASCD.

จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้ลำดับเนื้อหาไว้อย่างเป็นระบบ จากขั้นตอนของการสร้างคำถามสำคัญไปสู่การสร้าง การออกแบบ การนำไปใช้ในชั้นเรียน การนำคำถามสำคัญ EQs ไปใช้ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ตลอดจน การนำไปใช้กับผู้ร่วมงานในโรงเรียน จากลำดับขั้นของเนื้อหาจึงทำให้ผู้อ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างง่ายแม้การใช้ EQs จะเป็นเรื่องใหม่ของการศึกษาไทย แต่ก็ไม่ยากเกินไปที่จะนำไปใช้ โดยอาจเริ่มจากบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนในห้องเรียนทีละเล็กทีละน้อย หรือบูรณาการเข้ากับการทำงาน โดยนำไปใช้กับเพื่อนครู เพื่อนร่วมงาน นำไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อฝึกการใช้คำถามเพื่อให้เกิดความชำนาญต่อไป

โดยสรุปแล้ว หนังสือเรื่อง “ESSENTIAL QUESTIONS Opening Doors to Student Understanding” มีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เพราะช่วยให้สามารถใช้คำถามสำคัญ EQs เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพและยังสอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 ในด้านการส่งเสริมการคิดขั้นสูงนอกเหนือจากนี้ยังสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมงานในลักษณะของ Professional Learning Communities: PLCs ได้อีกด้วยในมิติของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ